

Inkeri Rissanen

KOHTI YHDENVERTAISTA KOULUA

JOHDATUS KULTTUURIENVÄLISEEN KASVATUKSEEN
JA MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKKAAN

Gaudeamus

Copyright © 2024 Tekijä & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Jussi Jääskeläinen

KL 38.5, 32.2 • UDK 373, 3

ISBN 978-952-345-264-0

Painopaikka: Printon Trükikoda, Tallinna 2024

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	9
1.1 Johdatus kulttuurienväliseen kasvatukseen	9
1.2 Muovautuvuuden pedagogiikka – psykologisia ja sosiaalipsykologisia näkökulmia	14
1.3 Kirjan rakenne	18
I KULTTUURIENVÄLINEN KASVATUS	
2 KULTTUUREISTA OPPIMISESTA KOHTI YHDENVERTAISUUDEN PEDAGOGIIKKA	25
2.1 Kulttuurienvälisen kasvatuksen synty	25
2.2 Kulttuurienvälinen kasvatusta Euroopassa	28
2.3 Kulttuurienvälisen kasvatuksen malleja	33
2.4 Muuttuva ymmärrys kulttuurista ja kulttuurienvälisen kasvatuksen kriittinen käänne	41
2.5 Universalismin välttäminen	49
2.6 Kohti yhdenvertaisuutta	52
3 KULTTUURIENVÄLINEN KASVATUS SUOMALAISISSA KOULUISSA	57
3.1 Kulttuurinen moninaisuus Suomessa	57
3.2 Kulttuurienvälisen kasvatuksen kehittyminen Suomessa .	60
3.3 Periaatteiden ja todellisuuden välinen kuilu	64
3.4 Opetuksen kulttuurinen ja katsomuksellinen perusta	71
3.5 Kohti monokulttuurisuuden purkamista	74
4 OPETTAJAN KULTTUURIENVÄLISET VALMIUDET	81
4.1 Lähestymistapoja kulttuurienvälisiin valmiuksiin	81
4.2 Opettajien kulttuurienväliset valmiudet ja niiden kehittäminen	84
4.3 Pygmalion luokahuoneessa	95
4.4 Vinoutuneet uskomukset ja odotukset	99
4.5 Stereotyyppiauhka ja sen vaikutusten säätely.	101

II MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKKA

5	YKSILÖIDEN JA RYHMIEN MUOVAUTUVUUTTA KOSKEVAT ARKITEORIAT	109
5.1	Mitä ovat arkiteoriat?	109
5.2	Muovautuvuususkomusten merkitys oppilaalle	112
5.3	Muovautuvuusajattelun vahvistaminen edistää oppimista	128
5.4	Muovautuvuususkomusten merkitys kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa	131
5.5	Opettajien muovautuvuususkomusten merkitys	138
5.6	Muovautuvuuden arkiteoria suomalaisessa koulujärjestelmässä	151
6	KULTTUURIA KOSKEVAT ARKITEORIAT – VÄRISOKEUS, MULTIKULTURALISMI JA POLYKULTURALISMI.	156
6.1	Uskomukset muodostavat arkiteorioita	156
6.2	Värisokeuden arkiteoria	158
6.3	Multikulturalismin arkiteoria	162
6.4	Polykulturalismin arkiteoria	171
6.5	Kulttuuria koskevat arkiteoriat kulttuurienvälisessä kasvatuksessa	178
7	MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKAN PERUSTEET	188
7.1	Muovautuvuutta korostava kasvatustajattelu yhdenvertaisuuden perustana	188
7.2	Muovautuvuuden pedagogiikkaa tukevat ja haastavat rakenteet	194
8	OPETTAJAN USKOMUKSET JA KÄSITYKSET MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKAN PERUSTANA	201
8.1	Opettajan muovautuvuusajattelu ja oppilaiden prosessikeskeinen tulkitseminen	201
8.2	Opettajan korkeat odotukset, periksiantamattomuus ja avoimena säilyvät tulkinnat	207
8.3	Opettajan kulttuureja koskevat tulkinnat	210
8.4	Opettajan muovautuvuusajattelu ja käsitykset työn merkityksestä	214

9	OPPILAIKEN MUOVAUTUVUUSAJATELUN TUKEMINEN	217
9.1	Muovautuvuudesta opettaminen	218
9.2	Muovautuvuususkomuksia vahvistava palaute ja vuorovaikutus	225
9.3	Kulttuurien muovautuvuudesta opettaminen	231
9.4	Kulttuurien representaatio ja muovautuvuutta korostavat puhettavat	240
10	LOPUKSI	247
	VIITTEET	254
	KIRJALLISUUS	261
	KIITOKSET	283
	KIRJOITTAJA	285

TIETOLAATIKOT

Kulttuurienvälisen kasvatuksen teoriaperinteitä	33
Kulttuurienvälisen kasvatuksen ulottuvuudet	55
Oppikirjat ja kulttuurienvälinen kasvatust	69
Muslimit suomalaisissa kouluissa	78
Sosiaalipsykologista käsitteistöä kulttuurienväliseen kasvatukseen	91
Aivojen muovautuvuus ja oppimisen neurobiologinen perusta	122
Kasvun ajattelutavan kritiikki ja väärymmärretty muovautuvuusajattelu	154
Polykulturalistinen käsitys kulttuurista	171

TUTKIMUSESIMERKIT

Voidaanko muovautuvuusajattelulla edistää rauhaa?	136
Muovautuvuuden arkiteoria moraalikasvatuksessa	147
Muovautuvuuden arkiteoria osana opettajien kulttuurienvälisiä valmiuksia	150
Värisokeuden ja multikulturalismin vaikutukset ulkoryhmiin suhtautumiseen	164
Suomalaisten ja ruotsalaisten rehtoreiden kulttuureja koskevat arkiteoriat	167
Polykulturalismi opettajan ajattelussa ja toiminnassa	184

HARJOITUKSET

Kuvaus oppilasryhmästä	202
Tarkistuslista oppimisprosessien tarkasteluun	205
Odotukset oppilaita kohtaan	208
Omien arkiteorioiden tunnistaminen	212
Päämääräni opettajana – katkeamattoman kirjoittamisen harjoitus	216
Mielikuvaharjoitus haastavassa oppimistilanteessa	220
Dialogiin ja keskusteluun valmistautuminen	223
Muovautuvuusajattelua vahvistava vertaispalaute	229
Kulttuurien muovautuvuudesta opettaminen	236
Oppimateriaalianalyysi	242